

Fjällseminariet dag 2

Den framtida besökaren i Trysil/Engerdal och Dalarna

Gudrun Sanaker, daglig ledare i Destinasjon Trysil

- Framtidens besökare, vs. Trysil, Norges största skidanläggning med 8000 besök/dag.
- Skidbesökare och stugägare/uthyrare – allt fler kommer på torsdagen, kollar hur vi kan utveckla det.
- Stor skillnad på sommar och vinter, 90 000 på sommaren/700 000 på vintern.
- 70% är besökare från utlandet.
- Matupplevelsen blir allt viktigare. Från 25 000 luncher 2006 till 200 000 luncher 2017.
- Arbetar för att lyfta fram cykling som huvudprodukt på sommaren, med barnfamiljer i fokus.
- Målet är en miljon kommersiella gäster (800 000 på vintern/200 000 på sommaren)
- Reselivsstrategi 2012–2020 – ”att få alla aktörer att ta sitt ansvar för att nå strategin”
- Engagerar sig i flygplatsen vid Sälen för att öka tillgängligheten – potentiellt finns flera hundra miljoner gäster – förväntar sig mest effekt i England, Tyskland och Nederländerna – tror att den kan vidga perspektivet på sikt.
- ”Kultur kommer inte att kunna bli ett dragplåster” och vinterturismen är mycket mer angelägen för de utländska besökarna.
- Viktigt att hålla koll på vem det är vi tillrättalägger för.
- Satsar på längdåkning hela november.
- Utvecklar marknaden mot Norge – Sverige – Danmark – andra länder
- Stark tro på cykel för hela regionen. – men stigar är huvudprodukten sommar och höst – att det ska göras ordentligt.
- Stark tillväxt efter cykelsatsningen – och att de har fixat med bra barnaktiviteter, ska jobba mer med detta framöver
- Andra satsningar är: fiske och golf, tur/kultur – men det måste tillrättaläggas för att nå framgång – och det måste kombineras med utvecklingen av Trysil by. Arbetar för att få Trysil inbjudande hela året, och inte bara på vintern – shopping, mat t.ex., och anpassa det till olika plånböcker, t.ex. barnfamiljer.
- *Vad vill gästerna ha?* ”Enkla äventyr med många val, skapa minnesvärda” upplevelser, knepigt att få till det”
- *Hur behåller ni alla säsongsanställda?* ”Arbetar med ledarutveckling och att ge dem en ordentlig introduktion”

Mia Faldemo, daglig ledare i Destinasjon Femund-Engerdal

- Arbetar i projekten Site och Scandinavian Mountains
- Har en 86/15 procentig fördelning – störst på sommar

- Ligger intill nationalparkerna Femundsmarka och Guttulia – orört, stilla och mycket utrymme.
- Satsat på enhetliga och tillgänglighetsanpassade tillrättläggningar, för tex. båtar och vindskydd – för att kunna erbjuda en helhetlig och sömlös semester. Ett exempel är Glen (<http://femundengerdal.no/universellutforming/glen>)
- Marknadsför isfiske, kanot, hästturism och längdåkning m.m.
- Båten Femund II i Femundsmarka – användes förr mest för fiskeutflykter, ökar nu i betydelse för upplevelser/guidning, samt att de satsar på maten.
- Vandringar är stort – toppturssatsning (området har 67 toppar över 1000m) och 900 fiskevatten.
- Framtiden: Att följa med digitaliseringen samt att erbjuda nära och privata möten. ”Vi tror på möten mellan människor”

Cecilia Jansson, International Communication Manager, Region Dalarna

- Arbetar mycket mot internationella marknader – tror på utveckling bland tyskar och holländare - fjärde största besökargruppen i Sverige.
- Viktigaste länderna nu – Danmark (vinterturism), Nederländerna (sommar och vinter), Norge (sommarturister), Tyskland (sommarturism)
- Hur ska Dalarna förändras som destination? Aren ny strategi med vision och mål för 2030 – bl.a. förändring på att prioritera marknadsföringen internationellt (flygplatsen spelar roll här).
- Det är viktigt att arbeta med produktutveckling.
- Visit Sweden tycker att det är viktigt att turistföretag finns med i ett sammanhang – att kunna delta i aktiviteter mot slutkonsument i Holland och Norge.
- Viktigt att få andra att berätta vad vi gör – t.ex. med hjälp av pressresor i utlandet.
- Kännedomskarta vad som är Sverige – viktigt att kolla detta.
 - Kännetecknande för nederländska turister: Förväntar sig tydlighet, Shoppar online – helst med researrangör, hela familjen, dealar, bo i stuga och koppla av, med hela familjen, rundresor, stannar i snitt 11 nätter, natur i kombination med kultur. ”Det lilla är stort”
 - Kännetecknande för tyska turister: natur och kultur (traditioner), trygghetscertifieringar och fakta är viktigt, de är pålästa och digitala men handlar inte online, bokar tidigt, gillar nationalparker och ”soft adventure”
- Exportmognad – är att känna sin kund för att kunna möta förväntningar, vad är utländska besökare vana vid? Generellt sett handlar det om att platsen är tillrättlagd, med bra kartor, och välplanerat. I Dalarna t.ex. är information och vägvisning inte så bra (i naturen), och kartorna är dåliga.
- Globala resenären – förväntar sig digitalisering, så det är mycket viktigt för researrangörer att ha koll på var folk vänder sig – t.ex. på webbplatserna Tripadvisor, Viator och Zoover. Viktigt att ta ansvar för sin kommunikation på de forumen och ta över sin presentation så att ingen annan drar ned betyget. Och på Holidaycheck.com – visa ett värdskap så långt det är möjligt. I övrigt arbeta med enkla komplement. Det finns t.ex. en stor efterfrågan på naturupplevelser.

Vad är hållbar turism för er? Är det hållbart att på alla vis frakta människor till norden? Jobbar ni med frågan, och vad är ert ansvar? ”Lobbar för en bra infrastruktur, tex. att kunna ta tåg från Danmark är en viktig fråga. Vi försöker påverka, och vi arbetar med hållbar produktutveckling”.

Vi må kommersialisere forvaltningen, og ikke bare forvalte kommersialiseringen

Pål Knutson-Medhus, turistsjef, Visit Geilo

- Poängterar ”Hållbarhet på riktigt”
- Arbetar med strategiska val för Geilo – hållbart resmål – hur ska vi nå dit? – viktigt med ”samfund i samspel”. Näringslivsutveckling är nummer 1, i centrumutveckling – tex. för att lyfta sommarsäsongen
- Ta in bärkraftsprinciper i fysisk utveckling – där är det mycket viktigt är att ha en strategi – t.ex. att arbeta för att få hit européer, istället för ännu mer långväga turister. ”Det är bärkraft i praktiken”
- Reseliv är en komplex fråga, 75% av jobben finns inom resenäringen. Ett statligt erkännande om att turismen är en viktig näring vore bra för att kunna utveckla natur, kultur, stadskärnan.
- Handlar om att leverera upplevelser – ”då krävs att vi kan kunden!” – och sen viktigt arbeta med uppföljning.
- Sikta på målet – är alla med på det vi ska göra? Och viktigt att bli bra på att vara sig själv! ”Färd efter förmåga”. Många destinationer jämför sig med andra och alla stävar till vilket pris som helst att bli vinnare.
- Det går inte att vara ensam om att ha ansvaret – drömsitsen vore arbetsgången Visit Norway – förvaltningen – Geilo.
- Förvaltningens relation till resenäringen – handlar om att fixa relationer, möten, samtal, öppenhet,
Och
Att klargöra vad vi ska göra, vem ska göra vad.
Och
Att förstå skillnaden på parternas olika uppdrag.

Vad är ditt råd om den planerade flygplatsen i Sälen? ”Det är en ekonomiskt hållbar satsning just nu, men inte annars hållbar. Man måste se framåt 20 år”.

Kulturminneregistrering og kulturminner i Fulufjellet

Ove Holseng, arkeolog, Hedmark fylkeskommune

- Är i början av kulturminnesinventeringar i Fulufjället. Kommer att inventera mestadels det som är känt från tidigare – jordbruk från stenåldern, fångstgropar. Det finns inte så många befintliga fornminnesregistreringar i Fulufjället.
- Källmaterial är spår efter järnutvinning, kriterier, topografin – utgångspunkten är geologiska kartor, historiska kartor som visar markanvändning, laserscanning som visar terrängformationer gör att de kan leta kulturminnen innan de går ut och inventerar.
- Väl ute i fält: inventerar i provrutor, synliga kulturminnen + djupare kontroller på vissa platser. Inga fynd än på norska sidan vid Bråtafallet och Storbekåsén.

- Berättade om tillrättläggningar/informationssatsningar som gjorts i Hedmark. T.ex. trädprojekt, jaspisbrott i Flendalen, Kynna kolgropfält från stenålder ”det finns en hel del att berätta för besökare om kulturminnen”. Arbetar med QR-koder som ger besökaren en djupare bild på webben än vad som står på skylten.
- Inventeringarna fortsätter 2018 – Fulufjellet förväntas ha färre fynd än svenska delen såklart (dåligt med laserscannade områden, ett mindre område, annan topografi)

Benedict Alexander, Länsstyrelsen Dalarna

- Är färdig med inventeringen. Två procent av markytan på den svenska sidan är inventerad.
- Innan inventeringen fanns sex kända registreringar. Nu finns 233 fynd, varav 49 är forn lämningar (fynd som daterats till före 1850).
- Rösningar är vanliga – urval av de som är gamla, viktig del i miljön. Ett problem är att folk fortfarande bygger rösen och då tar de av de gamla rösena som förstörs.
- Tidig ”turism” i Fulufjället – sedan 1700-talet, bleckade träd för stigmarkering,
- STF hade tidigt kartor som ledde till Njupeskar.
- Många kulturpåverkade träd i form av bleckningar (hugg i stammen), trädristningar och täkt för barkbröd m.m.. Dessa har besparats från avverkningar, t.ex. finns ett bleckat träd vid naturum som lättillgängligt går att informera om.
- Förvaringsgropar, antagligen för redskap eller mat. Ofta märkta med ett röse.
- Lämningar vid Rösjöstugorna – boplatser med stenflisor, 4500–6000 år gamla. Folk fiskade vid Rösjön kanske redan vid stenåldern. Här finns flintavslag och stensänken,. Och flintan har antagligen kommit från Skåne eller Danmark, dessa kan dateras.
- Hur ska vi hantera Rösjöarna? Intressant att berätta om platsen, men idag finns en grillplats där.
- Tangådalen, efter Morbäckssättern – leden kan vara en rest av jämtvägen? – här finns skålgropar, stensättningar.
- Hur ska vi hantera att det blir moderna stentorn? Markera lämningen, och synliggöra och skylta den – ger besökare en förståelse för landskap och historia.
- Tangsjöarna ligger centralt i parken, Här finns goda möjligheter att göra en intressant kulturmiljöslina, kanske med en digital presentation. Boplatser vid Tangsjöarna har en fin utsikt, är nära Norge, och flintavslag finns här också.
- Båtformade stenstrukturer – tolkas som husgrunder, kopplade i första hand för fiske, eller tillfälliga bostäder, vikingatid fram till 1900-tal? En bra konstruktion som tydligen har återanvänts. Att de är båtformade kan tyda på att en båt använts som tak.
- Spår av husgrunder finns vid Tangsjöarna – finns stensatta och i timmer, Bild från Forslunds bok om Dalarna som bekräftar huset på plats.
- Skärvallen – var en fåbod fram till 1955, fast boende till och med 1940-talet. Finns bleckade träd, rösade stubbar, fångstgropar runt fåboden samt brynstensbrott vid Klorån.
- Fem brynstensbrott finns i Fulufjället, fyra av dem längs Tangån.
- Härdar är vanliga, sträcker sig från stenålder till modern tid, men de återanvänds och de kan skadas.

- Stenringar – kan vara grav- eller offerplats eller härd – risk att folk fortsätter elda. Hur kan vi skydda den?
- Det handlar om att skydda fornlämningar men även att väcka intresse intressera och få besökare att rapportera och hitta fler fynd. Men hur ska vi göra det arbetet?

Avslutande reflektioner dag 2

Pål Knutson-Medhus

- Viktigt att känna sin kund.
- Utnyttja varandras olikheter.
- Viktigt att mötas.
- Samfundsutveckling är något som tar tid.
- Kulturminnespresentationen – visar på en bra meny att kunna utveckla något av.
- Det gäller att hitta kärnan i problemet – ska vi verkligen göra det vi tänkt. Kolla in olikheterna internt/externt. Vad vill de ha? Vad vill de inte ha?

Hur ska vi lämna över till nästa generation? Satsningar är kanske är ekonomiskt hållbara idag, men vi måste se 20 år fram i tiden vad som är hållbart då. Mycket viktigt att dela sin kunskap – t.ex. Skråarvets skola som gör resor till nationalparken och får lära om lokal natur och kultur i undervisningen.

Jakob Ebner, projektledare Fulufjällsprojektet, Länsstyrelsen Dalarna

- Påminner om att det är ett dialoggruppsmöte för Fulufjällsprojektet den 5 december – den som kan tillföra något får gärna anmäla sitt intresse.
- Sammanfattningsvis två dagar med varierat program med en stor bredd, och inom flera teman. Mycket engagerade föreläsare. Deltagare från destinationsbolag, näringsliv, politiker, förvaltning, lokala intressenter och fjällstyret (fiske, jakt förvaltning och fjällförvaltning i statsallmänningen).